

STRAVA BIBLIOTEKA
"URAJ ŠIZGORIĆ"
ŠIBENIK
NAUČNI ODSJEK

27/8 117
5-1/4
Primjer..... Naup..... Pril.....
Esena..... Rubr..... Allog.....

Broj 8.

U Šibeniku, 15. Kolovoza 1907.

Tečaj IX.

Učiteljski Glas

Glasiilo „Saveza dalmatinskih učitelja“

Vlasnik i izdavatelj „Savez dalmatinskih učitelja“	Hrvatska tiskarna Dr. Krstelj i drug u Šibeniku.	Urednik: Dinko Sirovica.

Izlazi na 15. svakoga mjeseca. Zapada 4 K na godinu. Učiteljski pripravnici i pripravnice dobivaju ga na pol cijene. Pretplata se šalje D. Domiću učitelju i blagajniku „Saveza dalmatinskih učitelja“ u Spljetu, a članci i dopisi uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju.

Za hrvatsku materinsku riječ.

Teška nepravda nanešena je javno u krčkoj biskupiji od strane državne oblasti hrvatskomu narodu, Crkvi i presvj. g. biskupu dr. Mahniću. Država je posegla u najintimnije savjesne dužnosti djece i vjeroučiteljâ, te izvršila nasilje, koje se mora sa svom odlučnošću odbiti, jer je vrlo velike i načelne važnosti.

U krčkoj biskupiji ima nekoliko čisto hrvatskih mjesta, a u kojima su škole talijanske. U Nerezini je sve pučanstvo hrvatsko, izuzevši dvije talijanske obitelji; u Čunskom je sve hrvatsko osim jednog jedinog doseljenika; u Unijam je isključivo hrvatsko pučanstvo; isto tako u Sv. Jakovu, gdje je „Legina“ škola; u Cresu tri su četvrtine hrvatske, jedna četvrtina talijanska; u Velom Lošinj u četiri su petine hrvatskog pučanstva, jedna petina talijana, koji su većinom doseljeni ribari iz Chioggie.

Biskup je uputio katehete u spomenutim mjestima da se, gdje je samo moguće, drže propisanog talijanskog jezika; ipak, gdje bi naišli na djecu, poimence u prvom i drugom razredu, koja ne poznaju talijanskog jezika, i koja ih u tom jeziku ne mogu razumjeti, tu neka se onda služe materinskim jezikom, i to na toliko, koliko im se to čini nužnim, i tako dugo, dok djeca ne budu naučila dovoljno talijanskog jezika, da uzmognu slušati katehetska predavanja.

Protiv toga podigoše dotični školski ravnatelji i mjesna školska vijeća glasne tužbe; zahtijevali su svakako, da se i vjeronauk predaje u isključivo talijanskom jeziku. C. i kr. zemaljsko školsko vijeće, pa i ministarstvo za nastavu zadovoljiše tomu zahtjevu i obznaniše biskupa neka dotičnim katehetama naloži, da predavaju jedino talijanski, inače c. i kr. zemaljsko školsko vijeće samo će po sebi bez biskupa prepustiti predavanje vjeronauka svjetovnim učiteljima, što se je u Unijam u ostalom već prije dogodilo.

Biskup dr. Mahnić u opširnoj i temeljitoj spomenici pokazao je vladi nepravdu njezina zahtjeva. U toj spomenici dokazuje biskup, da se jedino u materinjem

jeziku može uspješno poučavati kršćanski nauk i da je bezumno zahtijevati od katehetâ, neka predavaju vjerske istine u jeziku, koji je djeci posve nepoznat. Bezumno je i nastavni jezik tudjinski — talijanski narivati hrvatskoj djeci. — To je proti opće poznatom pedagoškom načelu, to je nepravda koja se samo prama Hrvatima počinja. — To je atentat proti našem narodu. To bi bilo govoriti zidovima. Zabraniti vjeroučitelju učiti djecu u materinjem jeziku značilo bi isto, što isključiti ga iz škole.

Šta je na to učinila vlada?

Mjesno školsko vijeće, odnosno mjesni načelnici namjestili su samovlasno svjetovne učitelje i učiteljice s nalogom, da imaju mjesto svećenika poučavati djecu kršćanski nauk u talijanskom jeziku. Tim je vlada posegla u jurisdikciju biskupovu.

Biskup je izdao i pastirsko pismo vjernicima župe creske, kapelanije nerezinske i kuratije unijske.

U tom pismu izmedj ostaloga čitamo i ovo:

„Pripovijedanje sv. evanđelja ili poučavanje kršćanskoga nauka apostoli su uvijek smatrali kao svoje prvo i posebno pravo, pa bi sve druge poslove prepustili drugima, kad bi vidjeli, da im ne dostaje vremena za propovijedanje. Zato se je od prvoga doba kršćanske vjere držalo i vjerovalo, a to uvjerenje postoji megju pravovjernim kršćanima i danas: da ne može evanđelje Isusovo ili kršćanski nauk nitko javno propovijedati, nego lih biskup i oni, koji su od njega za to poslani i ovlašteni.

Kršćanski nauk javno se poučava ne samo u crkvi, nego i u školi. Ako pak ne smije, kako rekoh, nitko kršćanski nauk javno predavati, osim biskupa i onih, kojima to biskup dopusti, to se razumije, da moraju takogjer oni, koji poučavaju u školi djecu u kršćanskom nauku, za to dobiti oblast od biskupa i od nikoga drugoga. Pače sv. Crkva izopćuje one, koji bi bez biskupa ili proti njegovoj volji koga poslali u školu, da uči kršćanski nauk.

Kršćanski nauk u školi

No na žalost, baš na veliku žalost valja priznati, da imade u ovoj našoj biskupiji nekoliko javnih škola, gdje poučavaju djecu u kršćanskom nauku ljudi, a to muški, ženske, kojih mi nijesmo ovlastili niti im dopustili, nego ih je na to postavila državna ili politična vlast.

Evo kako se to dogodilo. Mi smo od školske oblasti zahtijevali, da bi mogli naši svećenici ili katehet djecu kršćanski nauk poučavati u onom jeziku, što ga djeca jedino poznavaju, kad počnu polaziti školu. To je jezik, što ga svaki čuje i nauči od svoje majke, jezik, u kojem je kao malo dijete čuo izgovarati prve molitve, što ih valja znati svakomu kršćaninu. Mi smo htjeli, da se u ovom, to jest u materinskom jeziku djeca tako dugo poučavaju u kršćanskom nauku, dok ne budu dobro razumjela tugji jezik, što ga čuju u školi od drugih učitelja. Jerbo, rekli smo, šta koristi djeci učiti kršćanski nauk u jednom jeziku, što ga ne razumiju? Nije li to isto, što govoriti mrtvim zidinama?

Škola mora graditi na onom temelju, što ga je u dijete postavila kršćanska majka u domaćoj kući. Ako je pak majka učila dijete Boga moliti u hrvatskom jeziku što drugo preostaje, nego da i škola isto tako dijete uči Boga moliti u hrvatskom jeziku? Inače škola će graditi na drugom, tugjem temelju, a takav uzgoj biti će nenaravan i ne će nikad uroditi dobrim plodom. Poznavanje kršćanskih istina i zapovjedi Božjih jest neophodno potrebno, da može čovjek živjeti kao kršćanin te spasti dušu. A šta će biti od djece, ako moraju slušati kršćanski nauk u jeziku, kojega ne razumiju? Oni ne će nikad jasno poznati ni kršćanskih istina ni volje Božje; pa zato će i rasti ne kao kršćani, već kao pogani, bez straha Božjega.

To i samo to mi smo zahtijevali. Mi smo htjeli, da se kršćanski nauk u školama poučava u materinskom jeziku, a to samo u toliko, u koliko je to potrebno, da mogu djeca hrvatskih majka razumjeti svojega katehetu. Nije li to pravedno? Ali na žalost ni to nam nijesu htjeli dati, silom su svećenike od nas poslani protjerati iz škole, te sami za katehete postavili ljude, koje su oni htjeli. Najstrože su zabranili, da se hrvatskoj djeci u talijanskim školama kod kršćanskoga nauka progovori ama samo jedna hrvatska riječ; ni kod ispovijedi ne će smjeti djeca hrvatskih majka ispovijedne molitve i djelo skrušenja kazivati u materinskom jeziku, koji jedini razumiju.

Premda je, kako veli apostol Pavao, svaka oblast postavljena od Boga i mi smo je zato dužni poslušati: ipak ovim državna je oblast radila proti volji Božjoj, prisvajajući sebi jedno pravo, koje je Bog dao samo Crkvi, a podnipošto državi; jer Crkvi, to jest apostolima, a ne državi, Isus je rekao: „Učite sve narode.“

Znajte dakle, da gospoda učitelji i učiteljice (u Cresu: Carlo Solaro, Luigi Antoniazio, Luigi Malis, Dolores Polessi i Catarina Morin; u Unijama: Dinka Nikolich; u Nerezinama: Roko Tonolli), koji na tamošnjoj pučkoj školi poučavaju kršćanski nauk, nijesu

od nas dobili oblast, da to čine, nego im ovu vlast proti našoj volji i proti crkvenim zakonima podijelila država, jer ih u ime i po nalogu preuzvišenoga c. kr. ministra i c. kr. namjesnika i c. kr. kotarskog poglavara za poučavanje kršćanskoga nauka namjestilo mjesno skolsko vijeće ili načelnik creski (osorski, lošinjski). Mi dakle na ovom svetom mjestu pred vama i pred cijelim svijetom proti tomu imenovanju dižemo svoj glas i najsvečanije prosvjedujemo, jer se je tim nepravednim činom teško povrijedila naša biskupska vlast i dostojanstvo. Bog nije ministrima ni namjesnicima ni kotarskim poglavarima ni načelnicima dao oblasti, da propovijedaju evanđelje i da poučavaju kršćanski nauk, nego samo apostolima ili biskupima i onima, koje će ovi za to uoblastiti. Mi ne ćemo ovu naredbu državne oblasti nikad odobriti; mi krivnju, što nam se od školskih oblasti nanijela, podnosimo i trpimo, jer država ima u rukama silu, dok mi drugog oružja nemamo do li riječ Božju.

Opominjemo vas, kada budu vaša djeca od vaših svećenika pozvana, da dogju u crkvu na kršćanski nauk, što im je zabranjeno poučavati u školi, vi vašu djecu svaki put a to pod teškim griehom, pošaljite u crkvu. Vaš zahtjev pak napram školskoj oblasti budi ovaj: Mi hoćemo: 1. da našu djecu u kršćanskom nauku poučavaju samo od našeg biskupa poslani i ovlaštene vjeroučitelji; 2. da se naša djeca u kršćanskom nauku poučavaju samo u jeziku, u kojem su učila moliti se Bogu od svojih majka.“

***

Uvrstismo ove redke iz 13. broja ovogodišnje „Vrhbosne“, da se vidi kako se postupa s našim hrvatskim narodom u Istri, kako vlada ide tamo na ruku narodnim dušmanima u njihovu djelu raznarogjenja hrvatske djece, sežući pri tome čak na polje, na kojemu je sva vlast pridržana crkvenoj nadležnosti.

Glavno pedagoško načelo, najelementarnije narodno pravo, najopravdaniji i najsigurniji uvjet uspjeha pri pouci i uzgoju tamo se bezobzirno gazi, uvagja se novovjeka tiranija, od koje su ipak prištegnjeni i sami divljaci u najzapuštenijim predjelima zemlje. U Istri, za mučenički hrvatski narod ne vrijede ni isti državni temeljni zakoni. Sve se tu ruši, sve se mora uklanjati pogubnoj iredenti, pred kojom vladini ljudi ili drhću ili njoj najzdušnije služe.

Razni propovjednici, ti prvi prosvjetitelji svakog naroda, polazeć u daleke puste i divlje strane, nauče prije jezik naroda, kojemu, idu, i, što je naravno, propovijedaju mu *njegovim* jezikom. U bijednoj Istri domaći hrvatski elemenat mora silom gutati, silom učiti tugju, neprijateljsku riječ. Politika raznarogjivanja kroz škole sistematično se provodi proti Hrvatima Istre, baš po uzoru sličnog postupanja sa strane Njemačke prema Poljacima, sa strane Magjara proti Slovacima i istim Hrvatima. — Nijemac, Magjar, Talijan daju ruku jedan drugome,

kad je gnjaviti Slavena, Hrvata Al to može valjati i „*redde rationem*“. Megjuto vršimo svi mi Hrvati, gdje uspjevati još za kratko vrijeme. Pritisnuto jače skače. nas god ima, vrhovnu našu dužnost: branimo svoju Neka te sile! Proti njoj će se uzburiti svijest cijelog *hrvatsku materinsku riječ*, jer je u njoj sva naša potlačenog naroda, i to će samo pospješiti dan od snaga.

Živjela hrvatska riječ!

Ocjena učiteljeva rada u Dalmaciji nazad 20. godina.

„Proletela letom vrh meneka
Polovina polovine veka“!

(Z. J. Jovanović po B. Radičeviću.)

Bijaše mi škol. djeci ispovijed, a ja upotrebio zgodu, da posjetim svoga kolegu u bližnjem selu T ---. Nadjoh ga, gdje poslije škole prevrće stare školske nedjelnike i na jednom se odulje zaustavio, pak kliknuo navedene Brankove stihove. Nadvirio sam se, pa kad bolje pročitao, ispravim mu drugi stih Z. J. Jovanovića ovako: „*Dv'je petine polovine v'jeka*“! — Bijaše to nedjelnik škol. god. 1886—7, u kojemu je napisana njegovom davnom predšastniku slijedeća opaska:

„Usljied posjeta u muškoj pučkoj školi u T ---, gdje poučava učitelj S. I. opažam slijedeće: Cilj pouke postignut je u raznim predmetima kako slijedi:

Čitanje — *vrlo dobro*, računanje — *vrlo dobro*; pisanje i zadaće — *povoljno*, a ostali predmeti — *pohvalno*, izuzam pjevanja“.

„Što se tiče pohagjanja i napretka, preporučujem učitelju, da svakoga mjeseca ubilježi u knjigu ocjene za pojedine predmete i učenike“!

„Što se tiče računanja preporučujem dvije stvari: to j. da uvježba učenike nižih škol. god. (1—2) na bolje pisanje brojaka (veće brojke). 2. da bolje obavlja brzo i napametno računanje“!

„Glede ovoga zadnjega preporučeno je okružnicom P. Š. V. od 23. XII. 1884 — Broj 4062, da se učenici mekanično uvježbaju u napametnom računanju (pitagoričkoj tablici i abaku); i da se svaki put na početku i svršetku sata mekaničke vježbe vrše“! — „To sve treba da je *brzinom* ragjeno“! — „U tu svrhu učitelj će najprvo pripremiti učenike: (Pozor! — Ruke na klupu! — Oči u mene! — Sad ćemo brzo i napametno računati!). Koga pokažem prstom, onaj će odgovarati! — Tko zna, neka digne ruku u vis! — Za tim će učitelj ovako postupati“: „Upiti i odgovori moraju biti skraćeni; n. pr. Učitelj: Tri puta pet? (a ne: Koliko čini tri puta pet?). Učenik: Petnaest, (a ne: Tri puta pet jednako petnaest)“. „Pri upitu učitelj razgleda sve učenike, te pokaže prstom onoga, koji ima odgovoriti.“ „Istim mahom svak tko zna odgovoriti, digne ruku“. „Osim toga treba da učitelj pri ovim vježbama postupa *živo i okretno*, što *brzinom i odobravanjem* provagja najviše zanimanje učenika i njihovo zadovoljstvo“. (Pokus učiteljev da razvidi, je li dobro postupao 1.o zadovoljstvu učenika; 2.o želja za brzim i napametnim računanjem)“

„Glede sklanjanja i sprezanja i poslovice preporučujem učitelju zorne tablice obješene o sijenama“! —

„Što se tiče pako ponavljanja štiva svojim riječima sa strane učenika, i ako ovo ide *dobro* u ovoj učioni, nema one vrste ponavljanja preporučena okružnicom gore naznačenom“. „Ponavljanje po njoj ima se od istoga štiva učiniti dva puta“. „Prvi put ponavljanje sadrži samo *osnovu, jezgru, glavne stvari štiva*; a drugi put *razvitak osnove* (i nuzgredne stvari štiva)“. „Ovaj je način ponavljanja i preprava za sastavke; potanje govori sama okružnica.“

„Što se tiče *zorne pouke* u nižim škol. god. i ako predmet ide dobro, ipak preporučujem učitelju, da nigda ne propusti zahtjevati od učenika, da *lijepo govore*, da govore cijelom izrekom, jer kadgod se i opaža ovaj nedostatak.“

„Što se tiče pripovjesti (nada sve u 2. šk. god.) preporučujem učitelju, da nastoji, neka učenik sam pripovijeda bez mnogih upita; u tu će svrhu prirediti u kratko i u lakom slogu pripovijetku tako, da ova sadrži najglavnije i najpraktičnije stvari za olakoćenje učenika i za dugotrajno pamćenje.“

„Za bolji napredak u pisanju preporučujem mu slijedeće stvari: 1.o Svestrano crpljenje predvježaba i vježaba i porabu taktiranja u pisočitanju I. polj. prve škol. god.; 2.o Pisanje olovkom na koncu I. škol. god.; 3.e Pisanje olovkom zadaća na početku II. škol. god.; 4.o Svestrano crpljenje vježaba i predvježaba za pisanje perom u pisankama na početku II. škol. god.; 5.o Popravljanje krasopisa u zadaćama II. škol. god. i popravljanje crvenilom u pisankama.“

„Što se tiče zadaća opazio sam, da je popravljanje *tačno* vršeno od učitelja, ali ne na način, kojim bi se mogao postići još bolji uspjeh; stoga mu preporučujem postupanje, koje sam mu zabilježio u zadaćnici jednoga učenika, i opširno usmeno pokazao.“

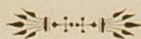
„Što se tiče *risanja* preporučujem mu više crpljenje predmeta, a glede pisanaka, risanaka i zadaćnica, neka nastoji da iste budu uzor čistoće.“

„Preporučam mu pako računske zadaće počam od 3. šk. god.“

„Glede zadaća pako u 4. škol. god. preporučujem pretvaranje sastavaka, koji *sačinjavaju cjelinu*; iste vježbe i usmeno po okružnici.“

„Pošto će do godine biti u učionici i 5. škol. opise i pripovijetke u zadaćama, kao i besjedova-godine, preporučujem mu koncentrične postepene nje“!

A. Vučetić,
c. kr. škol. nadzornik s. r.
(Svršit će se.)

Tko nas može pravo zastupati.

Samo onaj, koji poznaje naše tuge i nevolje; samo onaj, koji poznaje i najsitnije naše nedaće, koje nas biju, može da se junački digne u obranu našijeh prava, i da nam skine s vrata teške bijede, koje su nas kao jaram pritislule. A tko je taj, koji sve to najbolje poznaje? To je onaj koji je megju nama nikao, koji megju nama živi, i koji je prekaljen u našem životu.

Stotinu sam puta vidio, gdje čovjek, koji hoće da uzme vola, konja, ovcu ili što drugo, ako nije tome vješt, pita i moli drugoga, da mu bude savjetnik u njegovu poslu.

Pa kad čovjek tako radi pri sitnijim poslovima, kako bi onda morao raditi pri krupnijim, na primjer: pri izboru općinskih vijećnika, zastupnika (poslanika) i predstavnika u raznim ustanovama? He, tu napredni Francuz, Englez, Talijanac i Nijemac radi na način da izabere izmegju najboljih najboljega. Još se kod naprednih naroda traži i to: da svaki stalež bude valjano zastupan u svima ustanovama. I dok je to tako kod njih, dotle se kod nas na to malo ili nimalo ne pazi. Kod nas je glavno da se popune mjesta, a nuzgredno je tko će ih popuniti. I zato nam sve hramlje. A i mora da hramlje, kad nema pravedne podjele u radu. Tako, na primjer, školski poslovi moraju hramati, kad na općinama, zemaljskom saboru, česarrevinskom vijeću i drugim ustanovama nema učitelja, koji bi — jedini — znali da zagovaraju interese škole i učiteljstva.

I dok su svi staleži, videći da ih može najbolje zastupati čovjek iz njihova kola — što je sasvim i prirodno —, digli se da to i ostvare, dotle kod nas tako nije. Mi, učitelji, iz rodoljublja dopuštamo da u općinama sjede i staraju se za školstvo ljudi, koji toliki i toliki ne znadu dalje od motike i pluga, a neki izvan metra ili koje druge mjere. U saboru i carevin-

skom vijeću sjede mnogi, kojima je školstvo i učiteljstvo deveta briga.

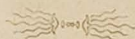
O svemu ovome osvjedočio sam se, kad sam čuo od jednog općinskog prisjednika riječi: „ubiće vas škole (troškovi za škole)“, te interpelaciju od jednoga zastupnika u saboru, koji je toliko upoznao prilike svoga sreza, da je govorio sasvim protivno onome, nego što je bilo u stvari, i ako je o stvari bio tačno izviješten. A što će to reći? — Ništa drugo nego to, što nije učitelj, pa ga se sasvim malo tiču školske i učiteljske prilike. A koliko je još žalosno, kad jedan općinski tajnik u razgovoru sa učiteljem, zbog nastavnijeh sredstava za siromašnu djecu, reče: „A, više su nam dodijale ove škole nego isto“. A sav trošak iznosio je što kakvih 30 kruna!

Po svemu ovome vidi se, koliko je nekoj našoj nazovi inteligenciji do škola i u opće do prosvjete narodne.

Zanimljivo je i to znati: da svi ti ljudi, prije nego se dočepaju kojega mjesta, apeluju na rodoljublje i svijest učiteljsku, a čim se dočepaju, odmah smo „ljudi malene kulture“ i „gente bassa“. A i pravo je da tako s nama postupaju, kad se iz ljubavi za narodnim boljitkom onoliko žrtvujemo, i, kad se pored svih neprilika ekonomskih, društvenih i školskih, zauzmiemo i dušom i srcem za pobjedu svjetlosti nad mrakom.

Mi smo učitelji, pozvani da odigramo veliku ulogu, t. j. da preneto ovaj zapušteni narod i da ga dignemo iz tame, ali ne ćemo moći to učiniti sve dotle, dok ne budemo svagdje pravedno zastupani. Za to treba da nam pomognu svi oni, koji žele dobra ovome napaćenome narodu. I koji god to ne učini, naliči na onoga, čiji se rad samo u tami svijetli, a dok se pokaže na svjetlost, odmah se ugasi, pače potamni.

Ilija Kutlača, učitelj.

Slovnica u pučkoj školi.

(Stijepo Kastrapeli).

Evo nekoliko primjera :

1. Niz za gl. nositi, voziti koji imaju iti,
Mješte nosu, reče se nose
„ kosu „ kose
„ vozu „ voze
„ solu „ sole

Pravilo : Kad se reče : *ja nosim, vozim, . . na im, onda treba reći : oni nose, voze, . . .*

2. Niz za je i ije.

Pravila : *Kad se izreče kratko : djed, piše se je. Kad se izreče dugo : svijet, piše se ije.*

3. Niz za umetnuto l:

Pravilo : Kad je *j* poslije *b*, umeće se *l*, i poslije *v*, *m*, *p*,

dubok-dublji,
krv-krvlju,
lomiti-lomljen

Izuzeci su za jekavsko *j*.

4. Niz *gj* i *dj* :

Radi toga i radi drugih zamjenjujućih glasova i radi onih, što nijesu uzeti u knj. jezik, trebat će djecu upoznati sa ikavštinom.

Kad ikavci kažu divojka, mi ćemo djevojka

„ did „ djed

„ nedilja „ nedjelja,

a ne gjevojka, gjed i. t. d.

Razlikovanje ikavštine od jekavštine potrebno je i radi ćirilice.

Slični bi se nizovi imali uporabiti kod obličnih griješaka i glasovnih promjena u riječima.

Ispravljanju naglasaka ne pomaže teorija. Neka se u školi od učitelja čuje, a od djece zahtjeva pravi naglasak, pa je dosta.

Da završim. Meni se čini, da onom dijelu jezikoslovne obuke, što se nazivlje „slovnička obuka“ samo malo, da ne rečem nimalo, pripada to ime. Naravnije bi mu bilo: *Pravila za usmeno i pismeno izražavanje misli književnim jezikom.*

Da poskorupim :

1. Cjelokupna nastava neka obrazuje jasne i razgovetne pojmove o stvarima i odnošajima.

2. Govor u školi neka bude logički i gramatički pravilan.

3. Nauka o dijelovima govora i posebna nauka o rečenicama neka se ostavi za III. odsjek.

4. Kad se govori o oblicima riječi i vrstama rečenica, odnosna misao ima biti budna.

5. Na normalnim primjerima, od djece ustanovljenim, imaju se razvijati slovnički pojmovi.

6. Veću pomnju valja posvetiti nauci o rečenicam.

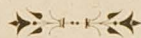
7. Neka se uzorna štiva, samo poslije dobre logičke analize, i gramatički analiziraju.

8. Za oblične manjkavosti i pravopisna pravila treba uvesti počam od II. odsjeka „slovničke bilježnice“ sa „slovničkim nizovima“.

9. U „slovn. bilježnicu“ bilježiti će se postepeno slovnički i pravopisni nizovi tako, da svaka vrst dođe na svoj obrazac.

10. Kada se sabrao dovoljan broj primjera neke vrste, a na prikladnom stepenu dječjeg razvitka, ustanovit će se konkretno slovničko ili pravopisno pravilo.

(Svrha.)

Filatelizam kao sredstvo pouke i uzgoja.

Piše S. Marčić - Šibenik.

Ovih se dana imade održati u Zagrebu I. filatelistična izložba, za koju vlada, osobito izmegju učeće mladeži, veliko zanimanje. Filatelizam se po ovećim gradovima u velike raširio, ne samo izmegju školske djece, već i odrasle čeljadi, koja i vodi u tom pogledu pravu trgovinu. I djeca gragjanske škole u Šibeniku dala se na taj lijepi sport, pak su u malo mjeseci skupila preko 2000 raznih biljega bez duplikata.

Na prvi se pogled pričinja, da je skupljanje poštarskih maraka uzaludan posao i da djeca s tim samo gube dragocjeno vrijeme, pak da bi bilo zgodno svjetovati ih, da se toga posla puste. Ali ako u dublje zazorimo u stvar, uvidjeti ćemo, da je taj sport od koristi sa uzgojnog pogleda i sa pogleda pouke.

Pogledajmo samo, kako se djeca s velikim zanimanjem muče oko tog posla, pak ćemo vidjeti, da njihov rad može da urodi dobrim uspjehom, samo ako ga valjano rukovodimo. Učitelj ima da im naznači, da se taj šport ne sastoji u samom skupljanju biljega, već da ih uputi, kako će tražiti dotične krajeve na zemljopisnoj karti, bilježiti imena vladara, tražiti tumač raznim alegoričnim slikama i drugim slikama, koje nam prikazuju razne individue iz prirodnog carstva dotične zemlje, ili skupinu prirodnih pojava, pak

napokon, da se ti biljezi mogu upotrebiti i u dobrotnorne svrhe.

S uzgojnog je pogleda skupljanje maraka od lijepe koristi. Djeca, kad se dadu na taj posao, nastoje svojim silama, da dogju do raznih biljega. Kako je danas iseljivanje iz naših krajeva dosta rašireno, taj im posao u brzo ide. Tim nastojanjem djeca vježbaju svoje sile, jer sama rukovode neki posao. Poznato pedagoško pravilo, da djecu valja već iz malih nogu upućivati na samoradinost, dobiva u ovom poslu lijepu espreksiju.

Ako djeca nemaju novaca, da kupe album, naprave na svoj način knjižicu, napišu imena raznih država i priljepljuju na pojedine strane dotične biljege.

Izmedju sakupljača nastaje malo natjecanje, koje upotrebljeno za ovako korisnu i plemenitu stvar ne može da bude, nego koristno, jer se na taj način već iz rana nauče na usporegijvanje svojih radnja sa radnjama drugih, što poragja mar, rad i dotično unapregijvanje posla. To je već mala preprava za život, gdje svaki čovjek želi, da se istakne u svom djelovanju. Natjecanje nije uvijek od iste koristi, jer se može kadkada izvrći u zavist ili u precjenjivanje svojih sposobnosti, ali dobro rukovogjeno može u opće,

da donese povoljan uspjeh i da očuva dijete od svojih strana. U ovom poslu natjecanje može da se potpuno razvije, a nije se strašiti, da će zlim plodom uroditi, jer uspjeh rada kod tog dječijeg posla ne namlanja se na ništa drugo, već samo na mar, s kojim se dijete dalo na takav posao. S toga on može tu da potpuno pokaže svoju marljivost.

Bujna mašta djece imade dovoljno prilike, da se u ovome športu vježba. Marke su maleni dokumenti raznih krajeva i država, koje su podijeljene po cijelome svijetu. Duh ljudski ne pozna nikakvih prostornih granica, tako i djeca na krilima svoje mašte prevaljuju brda i doline, lete preko širokih oceana, pak nalaze na podlozi zemljovida ona mjesta, od kuda je marka odputovala i tu umišljaju svaki na svoj način razne prividne krasote, prirodne individue i drugo, što im marka prikazuje.

Raznim kombinacijama odregjuju put, kojim je marka išla i predstavljaju u svojoj pameti krajeve, gradove i zemlje, što je ona prošla.

Napokon filatelizam upućuje djecu i na razna socijalna čustva. Imade osobitih dobrotvornih zavoda, koji prodavaju marke, a novac upotrebljuju u razne dobre svrhe. Djeci se na taj način pruža prilika, da učine djelo milosrgja, uzajamnosti i čovjekoljublja, jer mogu zbirku maraka darovati takvome zavodu.

Skupljanjem maraka djeca dogju do znanja, da ima na svijetu mnogo država, naroda i jezika, pak se posredno upućuju na onu: tugje poštuju, a svojim se diči.

I s praktičnog je pogleda ovaj šport od lijepe

koristi. Djeca uprav rado skupljaju te male dokumente, pak ih megjusobno usporegjuju. Taj posao ne čine na silu, već iz zabave, a kad im sa zabavom spojimo pouku, onda i neopazice širimo krug njihovih spoznavanja.

Kako sam prije opazio, učitelj ima, da uputi djecu, da svaku državu nagju na zemljopisnoj karti.

Na taj se način djeca vježbaju u zemljopisnoj nauci, a ova im je pouka od lijepe koristi, jer onaj nauk, do kojega djeca dogju vlastitom inicijativom, ostavlja trajnijih utisaka, nego onaj što se dobije tu-gjom poukom.

Korisno je za djecu, što je ime svake države napisano u jeziku dotične zemlje ili u kome od svjetskih jezika, jer tako nauče raspoznavati države i u tom jeziku.

Na nekim su markama naslikani razni krajevi, osobito su istaknute razne prirodne krasote dotične zemlje kao na markama Bosne-Hercegovine i Nove-Zelandije. Djeca tako dogju do znanja, što ima osobita u tim zemljama. Razni prirodni individui prikazani su na pr. u markama: Australije, Novog Južnog Walesa, Bornea, Liberije, Tasmanije itd.

Marke Sjedinjenih država imadu slike historičnih ličnosti, a dobar dio maraka drugih država glavu vladara dotične zemlje.

Nekoje druge marke, kao one Francuske, Grčke i Trinidada imadu alegoričnih slika.

Skupljanje maraka je dakle lijepi sport, koji ne samo da zabavlja, već u isto doba poučava i uzgaja.

O reformi u crtanju.

Piše Ivan Šoljan.

Od više se vremena piše i raspravlja o novom pravcu, u školi, kojim se nastoji da razvije umjetničko shvaćanje kod djece, upućujući ih na spoznavanje ljepote u prirodi i na umjetničkim djelima.

Preporuča se zato da okolica bude uplivala na razvoj njihovih čustava, pa se s toga oko njih izlagaju lijepe slike; cvijećem se kite prozori i stol škole; vodi ih se u kazalište, koncerte, šetnje na polje i t. d. Osobitu važnost počelo se s toga da podava crtanju u školama, ističući da se njim najbolje može da doznade koliko koji shvaća il ima dara za umjetnost.

Secesija, koja se nazad godina pojavila, te koja je stvorila mnoge lijepe oblike i dala slobodu u shvaćanju i prikazivanju ljepote, uplivala je takogjer ne malo, da se crtanju posveti veća pažnja i dade neka sloboda.

Najglavniji pak uzrok zbog kojeg se crtanje stalo više njegovati jest reakcija, koja je izbila s razloga, što se crtanju nije do sada podavala neka veća uzgojna vrijednost, pa se zato na nj nije pazilo koliko se imalo da pazi, a to, jer su izumi 19. vijeka uplivali na svijet da se bavi najviše onim, što je moglo

da pribavi lakše i više materijalne koristi. — Ipak se i s praktična gledišta imalo da promijeni dosadašnje mnijenje i pouka u crtanju, jer i u ovom pravcu nije bilo prava uspjeha.

S ovih razloga o nijednom se predmetu nije pisalo ni raspravljalo toliko ovih zadnjih deset godina, koliko o nastavi u crtanju. Čitave bi se biblioteke mogle da napune djelima, što su drugi narodi o ovom izdali, pa s toga i cijeli izobraženi svijet prati razvoj ove vještine. Pravo je zato da se i kod nas čuje glas o ovom predmetu, tim više, što ga imamo da provagjamo u našim školama.

Mislim da će se i kod nas priznati, e se crtanje većinom do sada držalo u pučkoj školi kao predmet, koji je malo ili ništa vrijedio, a smatralo se potrebnim samo za one, koji su se imali da posvete umjetnosti, u koju zasijeca ova vještina, pa se s toga najviše zapuštalo. Ono se provagjalo više puta kao koja tiha radnja, obično za odmor učenika. Imali smo one natačkane crtanke — često put u razmaku od 1 cm. za svih 6 škol. god., — natakane ploče; one mrtve

uzorke, koji većinom nijesu značili ništa, a koje smo precrtavali na ploči, da ih djeca za nama, u mnogim slučajevima nerazumijivo crtaju. Time se zaista nije dovoljno razvijao sud u prosugjivanju razmjerja, nije se dovoljno budilo estetično čuvstvo, niti se vježbalo oko u shvaćanju oblika, a nije se postizavala okretnost ruke, niti je ovakvo crtanje služilo za odmor djeci.

Po tom je do sada crtanje bio više mekanički posao, kojim se djecu nije pripravljalno za život, nego se radilo to toliko, da se izvrše školski propisi, a kad je dijete iz škole istupilo, ono je bilo malo više vješto crtanju od dječaka njegove dobe, koji nije učio crtanja. Ovim se dakle nije nipošto postizavala prava svrha crtanja, što su mi u ostalom priznali mnogi kolege pučkih i građanskih škola, a uzrok je u metodi kojom se crtanje do sagja provagjalo.

Kad je već jednom priznat nedostatak nečesa, treba nastojati da se uzroci uklone. Tako je i ovdje. Priznaje li se, da se crtanjem dosadašnjom metodom ne postizava prava svrha, za koju je ovaj predmet uvršten u naukovnu gragju, onda valja tražiti drugu metodu, koja će se, naravno, zvati nova metoda, pa ta bila ne znam koja, samo ne u cjelosti onakva, kakva je do sada bila.

Mi smo dakle sami imali da tražimo uzroke neuspjeha u crtanju, te tražiti način da se tomu doskoči, da se stvar poboljša. Nu mi to nijesmo uradili; ali što nijesmo mi, to su uradili drugi narodi. Oni su dakle zaveli novu metodu pri pouci u crtanju, a mi ćemo, nadam se, barem nastojati, da ih u ovome razumno slijedimo. (Slijedi.)

Iz naše organizacije.

Učiteljsko Društvo za Metković i školski kotar metkovski održalo je prošloga mjeseca skupštinu sa predavanjem. Na sastanku je prisustvovao i dio općinstva. Među ostalim vrijedi istaknuti, kako je drug Devčić podnio opširan iscrpan referat o uzgoju, obzirući se na onamošnje priike roditelja i doma.

Pozivljemo drugove i prijatelje naše širom pokrajine, koji još nijesu ustrojili Društvo, da se što prije udruže. One pak, gdje je Društvo ustrojeno, da pristupe kao članovi i redovno plaćaju članarinu, kojoj je opredijeljena najniža cijena od 1. K. mjesečno, baš za to da se omogući svakom pristup i pravo da bude član *Saveza* i da dobiva mukte „*Učiteljski Glas*“. Ne samo što je za naš napredak velika šteta, već je postidno za svakog učitelja ili učiteljicu, ako izbjegava svoje staleško Društvo. Koja se ptica tugji svoga jata, na dohvat je jastrebu, dok je ona u jatu krjepka i snažna.

Onima koji nas pitaju za obavijest, kako se postupa, kada se Društvo osnuje, javljamo da je taj postupak jednostavan i prost. Uputa se nalazi i u samom odgovoru Namjesništva, kada prizna opstanak Društvu.

Gdje je sijelo C. K. Poglavarstva i dotični činovnik može lako dati uputu, koja, ponavljamo, nije teška ni zapletena.

U Kotaru Kotorskome učitelji odlučiše takogjer ustanoviti Učiteljsko Društvo. Izabrali su već i promicateljni odbor, a pravila će podastrijeti Namjesništvu što prije. Na pitanje jednog člana odbora, kako se postizava osnutak društva, odgovaramo, da se pravila u peterostrukom primjerku, od kojih jedan provigjen biljegom od K. 2, a svi drugi biljegom od K 1, — šalju direktno na Namjesništvo, koje kroz četiri nedjelje najdalje riješava stvar, t. j. vraća jedan primjerak provigjen klauzolom, da ne zabranjuje osnivanje društva i popraća ga odlukom, u kojoj napominje, ako se koja formalnost ima još ispuniti. Obična je napomena ta, da se podastre isprava, kojom „*Savez*“ usvaja onu tačku pravilnika, po kojoj njemu ima da pripadne imovina Društva u slučaju njegova raspusta. Za to je, radi dobitka vremena, uputno dobiti od *Saveza* unaprijed takovo očitovanje i priložiti ga molbi, kojom se pravila dostavljaju Namjesništvu.

Ostalo ide i samo od ruke.

Vjesnik.

Na skupštinu! Na 9. narednog mjeseca rujna ne zaboravite, drugovi i drugarice, da ste od središnjeg odbora „*Saveza*“ pozvani na glavnu njegovu skupštinu u Splitu, objavljenu u prošlom broju našeg lista. Ne zaboravite, da se nekako baš u to doba otvara i sabor u Zadru, te da je po tom skupština sazvana u najzgodniji čas, da uzmogne svoje zaključke odmah podastrijeti saboru na pretres i prihvata. Dakle, svi na skupštinu!

Svršetkom školske godine. Nastupili su školski praznici, a po tom odmor, da se početkom šk. g. započne novom snagom i nadom u bolju i ljepšu budućnost. Prijateljima i kolegama stavljamo na srce, da se ovijeh praznika dogovore i sporazume o što boljoj našoj organizaciji.

Uzoran učitelj. Čujemo, da je učitelj Škalko dneva 14. pr. m. osnovao „*Ribarsku Zadrugu*“ u Sta-

roj-Novalji. Ovo je četvrta zadruga koju učitelj Škal-ko kroz kratko vrijeme osnovao i to; prvu potrošno obrtnu u Dalmaciji, koja je na Olibu, iste vrsti u Lunu, a sada drugu ribarsku u Staroj-Novalji. — Bilo mu na čast!

† **Elvira Kriletić**, supruga Antuna Kriletića, prof. muškog Preparandija, preminula je u Zadru nakon dugog bolovanja, kojemu nije bilo lijeka. Smrću čedne pokojnice ožalošćen je dom i ucvijeljeno srce našeg čestitog prijatelja i nastavnika prof. Kriletića, koji je rijetkom odanošću vazda bio privržen pučkom učiteljstvu, iz kojega je ponikao. I ako je bolest bila bez prebola, a po tom i nastup smrti očekivan, mi, a s nama mnogobrojni prijatelji i bivši učenici Kriletićevi, na pusti glas, ostali smo poraženi, znajući koliko će biti povrijedjeno plemenito srce našeg nezaboravnog i milog nastavnika. Pokojnica je bila izgledna mati, a plemenita supruga.

Bog joj udijelio rajsko veselje, a ožalošćenom suprugu i kćerki Anki naše toplo i iskreno saučestće!

Davorin Trstenjak. Ovaj poznati naš stručnjak i pedagog nedavno je imenovan žup. školskim nadzornikom. U času, kad htjedosmo, da se radujemo zasluženom promaknuću, čitamo rijetkost, iz koje proviruje čednost Trstenjakova, biva, da se zahvalio na imenovanju. Svoje nepristajanje obrazložio je tim, što bi novim zvanjem morao napustiti svoj književni rad, a da mu se na to nije moguće sklonuti.

Prof. Ante Kriletić, na vlastitu molbu odregjen je kao profesor pri c. k. ženskom preparandiju u Dubrovniku, kamo se već preselio. Želimo mu od srca u

novom boravištu najprije oporavak, a onda svaku sreću!

Prenos kosti Komenskoga. Češki „*Papotnik*“ javlja, da će se iduće godine prenijeti u domovinu kosti slavnoga pedagoga Komenskoga. Prenos će se izvršiti na svečani način, kako se i dolikuje velikom naučenjaku i rodoljubu.

Zanimljiv razmjer. Austrija troši godišnje za jednoga učenika 39 filira, a za vojnika 32 K. Sjedinjene Države sjeverne Amerike troše godišnje za vojnika 39 filira, a za učenika 32 K!

I katehete štrajkuju! Po onome što javlja „*Az Ujsag*“ na ljetosnjem zboru katoličkih kateheta u Budimpešti, zaključeno je, da se obustavi poučavanje vjeronauka početkom školske godine, ako se vjeroučiteljima ne povise plaće.

Saniranje zemaljskih financija. Kada se prošloga mjeseca vodila rasprava o saniranju zemalj. financija na Carevinskom Vijeću u Beču, slovenski poslanik Hribar predložio je, da bi se pokrajinama najvećma pomoglo, kada bi država plaćala učiteljstvo. Predlog je zbog svoje znamenitosti važan, te će se o istom povesti ozbiljan pretres. I učiteljski sastanak, koji je odgogjen do jeseni u Beču, bavit će se ovim pitanjem, te će predlog dobiti potpunu važnost kako i zaslužuje.

Naš prijatelj i suradnik g. Dr. Paja Radosavljević položio je ovih dana na sveučilištu u New-Yorku stepen: „*Master of Pedagogy*“. Sada izragjuje jedno veliko djelo iz psihološke pedagogije. Radujemo se i čestitamo.

Nove knjige.

Nikola Maraković. Rukovet pouke. Knjiga četvrta. *Naše domaće životinje.* Izdanje i štampa Daniela A. Kajona. Sarajevo. Cijena 2 K.

Narodne pripovijesti (mitične.) S uvodom i komentarom priredio za školsku i privatnu upotrebu M. Kušar. Nagradila Matica dalmatinska. U Zadru 1907. Naklada piščeva. Cijena K. 2.

Iza Šenoe. Četvrt vijeka hrvatske književnosti. Napisao Milan Marjanović. Cijena 1-20 K.

Po ravnim Kotarima, crte sa puta, napisao dr. A. Tresić Pavičić. Cijena 80 para.

Posjet Apeninskim Hrvatima, putne uspomen- ne i bilješke, napisao Dr. Josip Smodlaka. Cijena 50.

Što je pučkoj školi raditi proti sve to brojnijem iseljivanju našega naroda u tugje krajeve. Konferen-

cijska radnja nadučitelja Ivana Supina. Nagragjena tiskarnica Petra Jankovića.

Četiri knjige, koje su iza prve označene, izdala je zaslužna Hrvatska knjižarnica u Zadru. Najtoplije ih preporučujemo.

„**Priče i Basne**“ svez I. i II. napisao za hrvatsku mladež Adolf Makale. Oba sveska obiluju pričama i basnama, koje bi zgodno moglo pristati i u čitanke za djecu. Pisane su lakim jezikom, a gotovo svaka i moralnom tendencijom. Doznajemo, da će g. Makale nastaviti izdavanjem ovakovih svezaka, što nas veseli, jer naša omladinska literatura treba zbilja savjesnih i marljivih radnika.

„**Hrvatska Mladost**“ napisali Franjo Sudarević, Rudolf F. Magjer i Josip Žerav.

„**Sa sijela i prela**“ napisao Rudolf F. Magjer. Obje ove knjižice jako su zgodne za mladež, te ih najtoplije preporučujemo.